

OBSAH

Předmluva 13

ÚVOD 17

Starověké teorie 19

Judaismus a křesťanství 20

Osvícenství a přirozené náboženství 22

Moderní teorie 23

Osm teorií 28

Pravidla výběru 28

Vymezení pojmů 29

Další četba 33

1/ ANIMISMUS A MAGIE: E. B. TYLOR & J. G. FRAZER 35

E. B. Tylor 36

Primitivní kultura 38

Kontext 38

Cíle a předpoklady 41

Nauka o „přežitcích“ 42

Aspekty lidské kultury 44

Původ náboženství 45

Vývoj náboženského myšlení 49

Úpadek animismu a pokrok myšlení 50

J. G. Frazer 53

Zlatá ratolest 56

Magie a náboženství 59

Magie, náboženství a božství králů 63

Vegetační božstva 64

Duchové stromů, ohňové slavnosti a mýtus o Baldrovi 66

Závěr 69

Analýza 71

- 1/ Věda a antropologie 71
- 2/ Evoluce a původ náboženství 71
- 3/ Intelektualismus a individualismus 72

Kritika 73

- 1/ Antropologická metoda 73
- 2/ Evolucionismus 74
- 3/ Jedinec a společnost 75

Další četba 76

2/ NÁBOŽENSTVÍ A OSOBNOST: SIGMUND FREUD 78

Kontext: Freudův život a dílo 79

Freudovská teorie: psychoanalýza a nevědomí 83

Konflikt v rámci osobnosti 86

Infantilní sexualita a oidipovský komplex 89

Pozdější směřování a spisy 91

Freud a náboženství 92

Totem a tabu 94

Budoucnost jedné iluze 99

Muž Mojžíš a monotheistické náboženství 103

Analýza 107

1/ Psychologie a náboženství 107

2/ Freudův výklad náboženství 108

Kritika 110

1/ Problém theistického a netheistického náboženství 110

2/ Problém analogie a problém dějin 111

3/ Problém důkazu kruhem 112

4/ Psychoanalýza jako věda 113

Další četba 116

3/ SPOLEČNOST JAKO POSVÁTNO: ÉMILE DURKHEIM 119

Život a profesní působení 121

Myšlenky a inspirace 123

Sociologie a „sociální“ 126

Povaha společnosti 126

Vědecké studium společnosti 128

Politický systém, vzdělání a morální zásady 131

Elementární formy náboženského života 132

Předchozí teorie: naturalismus a animismus 135

Australské kmenové náboženství: totemismus **136**

Společnost a totem **139**

Důsledky totemismu **141**

Totemismus a rituál **143**

Usmířovací rituály **147**

Závěr **148**

Analýza **149**

1/ Společnost a náboženství **149**

2/ Vědecká metoda **150**

3/ Rituál a náboženské přesvědčení **151**

4/ Funkcionalistický výklad **152**

Kritika **153**

1/ Předpoklady **154**

2/ Doklady **155**

3/ Redukcionismus **156**

Další četba **159**

4/ NÁBOŽENSTVÍ JAKO ODCIZENÍ: KARL MARX 161

Kontext: Marxův život, jeho působení a dílo **164**

Marxismus: ekonomie a teorie třídního boje **168**

Materialismus, odcizení a dialektika dějin **171**

Vykořisťování práce: kapitalismus a nadhodnota **174**

Základna a nadstavba **177**

Kritika náboženství **180**

Analýza **187**

1/ Funkcionalistický výklad a redukcionismus **188**

2/ Ekonomie a náboženství **189**

Kritika **190**

1/ Křesťanství a náboženství **190**

2/ Náboženství, redukce a nadstavba **191**

3/ Rozpory v marxistické politické teorii **193**

4/ Rozpory v marxistické ekonomické teorii **195**

Další četba **198**

5/ PRAMEN SOCIÁLNÍHO JEDNÁNÍ: MAX WEBER 200

Kontext: rodina, politika a věda **202**

Tři nástroje sociologického zkoumání: *Verstehen*, ideální typy
a hodnoty **206**

Verstehen **206**

Ideální typy	209
Hodnoty	212
Spisy o náboženství	214
<i>Protestantská etika a duch kapitalismu</i> (1904–1905)	216
<i>Sociologie náboženství</i>	222
Postavy náboženských vůdců: mág, kněz a prorok	223
Společenské třídy a skupiny	227
Přesvědčení a chování	230
Náboženství a ostatní oblasti života	233
<i>Hospodářská etika světových náboženství</i>	235
<i>Náboženství Číny</i> (1916)	236
<i>Náboženství Indie</i> (1916–1917)	237
<i>Starověký judaismus</i> (1917–1919)	240
Analýza	243
1/ Weber a Durkheim	243
2/ Weber a Marx	245
Kritika	247
Důslednost	248
Společenská věda a náboženství	250
<i>Další četba</i>	253
6/ SKUTEČNOST POSVÁTNA: MIRCEA ELIADE	256
Kontext	258
Eliadova výchozí pozice: dva axiomy	261
Eliadovo pojetí náboženství: <i>Posvátné a profánní</i>	264
Archaické náboženství: symbol a mýtus	270
Nebeské symboly: nebeští bohové a božstva jim blízká	273
Slunce a měsíc	275
Voda a kameny	277
Další symboly: země a plodnost, vegetace a zemědělství	277
Struktura a charakter symbolů	279
Dějiny a posvátný čas	283
Vzpoura proti archaickým náboženstvím: judaismus a křesťanství	286
Vzpoura proti veškerému náboženství: moderní historicismus	288
Návrat archaického náboženství	291
Analýza	292
1/ Kritika redukcionismu	293

2/ Metoda srovnávání všech světových náboženství 293

3/ Dobová filosofická angažovanost 294

Kritika 294

1/ Theologie 296

2/ Historická metoda 297

3/ Nejasnosti v pojmech 298

Další četba 300

7/ SOCIÁLNÍ „VÝTVOR SRDCE“: E. E. EVANS-PRITCHARD 302

Život a profesní působení 303

Intelektuální kontext 306

Starší antropologie 306

Francouzská sociologie 308

Britská empirická antropologie 310

Čarodějnictví, věštby a magie u Zandů 311

Náboženství Nuerů 317

Pojem „kwoth“ 317

Horní duchové 318

Spodní duchové 320

Dynamika odrazu náboženství ve společenském řádu 322

Symbolismus 323

Přízraky a duše 325

Hřích a oběť 326

Teorie primitivního náboženství 330

Analýza 334

Kritika 336

1/ Hodnocení ostatních teorií 337

2/ „Primitivní“ myšlení 338

3/ Potřeba teorie 339

Další četba 341

8/ NÁBOŽENSTVÍ JAKO KULTURNÍ SYSTÉM: CLIFFORD GEERTZ 343

Život a profesní působení 345

Kontext: americká antropologie a teorie společnosti 348

Americká teorie společnosti: Parsons a Weber 350

Interpretativní věda o společnosti: principy a zásady 352

Kultura a interpretace: metoda „zhuštěného popisu“ 352

Kulturní interpretace a náboženství 355

Interpretovat náboženství: příklad Bali 360

Islám zblízka 364

Klasické podoby islámu 365

Skripturalistické hnutí 368

Závěr: Světonázor a étos 370

Analýza 373

1/ Geertz a ostatní teoretikové 373

2/ Interpretativní antropolog 374

Kritika 375

1/ Antropologie jako věda 375

2/ Interpretace náboženství 378

Další četba 382

9/ ZÁVĚR 384

Současné teoretické směry 385

Humanisticky zaměřené koncepce 386

Psychologicky zaměřené koncepce 388

Sociologicky zaměřené koncepce 389

Politicko-ekonomicky zaměřené koncepce 391

Antropologicky zaměřené koncepce 395

Závěrečné cvičení: srovnávání a hodnocení teorií 400

Teorie a definice 402

Typy teorie 404

Rozpětí teorií 407

Teorie a doklady 410

Teorie a osobní přesvědčení 413

Teorie minulé a současné 416

Další četba 421

DOSLOV 425

Humanistická religionistika Daniela Palse a její úskalí

(Radek Chlup) 425

Religionistický kontext Palsova přístupu 427

Dichotomie vysvětlení a rozumění a její meze 432

Émile Durkheim: rozumějící redukcionista 435

Sigmund Freud 445

Závěr: vysvětlením k rozumění 450

Odpověď Daniela Palse 456

Ediční poznámka 464

Rejstřík 465